

πρὸς τὸ Ἐγὼ (τὸ Τί), ὁρμὴ τοῦ θεοῦ μηδενὸς εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ καὶ παραστήσῃ ἑαυτό. Ἐνῶ δὲ ὁ θεός, τὸ ἀθεμελίωτον ἐκεῖνο τὸ οὐδὲν ἔχον ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἐποπτεύει ἑαυτὸν καὶ ποιεῖ εἰκόνα ἑαυτοῦ, διακρίνεται εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ πνεῦμα : «Πατὴρ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ἡ βούλησις τοῦ ἀθεμελιώτου· τοῦτο καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἀποκαλύψῃ ἑαυτό. Ὁ πόθος εἶναι τότε ἡ καταληφθεῖσα δύναμις τῆς βουλήσεως ἢ τοῦ πατρός, τουτέστιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἡ καρδιά καὶ ἡ ἔδρα, ἡ πρώτη ἀρχὴ ἐν τῇ βουλήσει. Πρὸς δ' ἔτι ἡ βούλησις ἐξαγγέλλεται διὰ τῆς καταλήψεως, ἡ δ' ἐξοδος τῆς βουλήσεως ἡ γινομένη διὰ τοῦ λόγου ἢ τῆς πνοῆς εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς θεότητος»<sup>1</sup>. Ἡ πρώτη καὶ ἀρχέγονος βούλησις, ἡ ἀκατάληπτος βούλησις τοῦ ἀθεμελιώτου (ὁ θεὸς πατὴρ) γεννᾷ ἐν αἰδίῳ αὐτογεννησίᾳ τὴν καταληπτὴν βούλησιν (τὸν υἱὸν) διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ὁ υἱὸς εἶναι ὁ ὀφθαλμὸς, δι' οὗ ὁ πατὴρ ἐποπτεύει ἑαυτόν, ἡ δ' ἐκπόρευσις τοῦ υἱοῦ ἐκ τοῦ ἀρχέγονου αἰτίου εἶναι τὸ πνεῦμα. Ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ θεὸς καταλαμβάνομενος ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς αὐτογνωσίας ἐποπτεύει ἑαυτόν καὶ οὕτω ποιεῖ ἑαυτόν ὑποκείμενον καὶ ἀντικείμενον, οἶονεὶ μερίζεται εἰς θεωροῦν καὶ θεωρούμενον.

Ἐποκάλυψις τοῦ θεοῦ. Μέχρι τοῦδε εἶναι ὁ θεὸς περιορισμένος ἐν τῇ θείᾳ ἐποπτεῖᾳ ἢ σοφίᾳ· δὲν εἶναι τρία πρόσωπα, ἀλλ' ἀπλῶς τρεῖς πτύξεις ἐν τῇ αἰδίῳ γεννήσει, εἶναι μόνον αἰδῖος ζωὴ

<sup>1</sup>. Myst. magn. 7, 6-8. De elect. grat. 1,5 ἐξ. Πβλ. καὶ Gnadenwahl 1,5. «Ἡ πρώτη ἀναρχος καὶ μόνη βούλησις γεννᾷ ἐν ἑαυτῇ καταληπτὴν βούλησιν, ἥτις εἶναι ὁ υἱὸς τῆς ἀθεμελιώτου βουλήσεως· διότι τὸ μηδὲν τείνει πρὸς τὸ Τί... Ἡ δ' ἐξοδος τῆς ἀθεμελιώτου βουλήσεως ἡ γινομένη διὰ τοῦ καταληφθέντος υἱοῦ καλεῖται πνεῦμα. Τὸ δ' ἐξελθὸν εἶναι ἡ ἐπιθυμία, διότι ὁ πατὴρ, υἱὸς καὶ πνεῦμα βλέπει καὶ εὐρίσκει πάντοτε ἑαυτόν καὶ λέγεται σοφία τοῦ θεοῦ». Ἡ σοφία δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς τετάρτη τις ἐνέργεια, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς περίληψις τῶν τριῶν ἄλλων. Ἡ αἰδῖος δηλαδὴ σοφία ἢ ὁ αἰδῖος νοῦς εἶναι τὸ ἐνδιαίτημα τοῦ θεοῦ· αὐτὸς ὁ θεὸς εἶναι ἡ βούλησις τῆς σοφίας. Ἐπειδὴ δ' ὁμοῦς ὁ Βόημος ἐποιοεῖτο λόγον περὶ τῆς σοφίας πλὴν τοῦ πατρός καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, ἔδωκε λαβὴν εἰς παρανόησιν καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Richter ὡς παραδεχόμενος ἀντὶ τῆς τριάδος τετράδα.

καὶ ἀγαθότης. Πλὴν ὅμως θέλει νὰ γίνῃ αἰσθητικῶς ἑαυτοῦ· θέλει ἢ θεία τριάς (Ternar) νὰ μεταβῆ εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ἀγίας τριάδος (Ternarius sanctus). (Ὡδὲ οὐσία εἶναι εἰπέτι ὁ Θεός, ἀλλὰ μόνον νοῦς, τείνει δὲ εἰς τὸ νὰ γίνῃ τι πλεον ἢ αἰμόνον νοῦς», νὰ ἔλθῃ εἰς οὐσίαν καὶ οὕτως ἀποκαλύψῃ ἑαυτὸν. Αὕτη δὴ εἶναι ἡ θεία μαγεία, ἣτις ἀγεί τὸ ἀόριστον εἰς τὸ ὀρισμένον, τὸ μηδὲν εἰς τὸ Τί»<sup>1</sup>. "Ἰνα ὁ Θεός γίνῃ οὐσία, θέτει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀίδιον ἀντίθεσιν δύο ἀρχῶν· ὧν ἡ μὲν ἑτέρα εἶναι τὸ σκότος, ἡ δὲ ἄλλη τὸ φῶς, ἐκείνη αὐστηρὰ ὀργή, αὕτη ἡπία ἀγάπη, ἐκείνη τὸ κακὸν καὶ ἡ ἀπόφασις (τὸ Οὐχί), αὕτη τὸναντίον τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ κατάφασις (τὸ Ναί)<sup>2</sup>. ἡ ἑτέρα (ἐκείνη) εἶναι τὸ σῶμα, ἡ φύσις, ἡ δὲ ἄλλη (αὕτη) ἡ ψυχὴ τοῦ Θεοῦ<sup>3</sup>. εἶναι δὲ ἡ θέσις τῶν ἀντιθέτων ἀρχῶν ἀναγκαία, διότι τὸ μέλλον νὰ φανερωθῇ πρέπει νὰ μερισθῇ ἐν ἑαυτῷ· ἄνευ ἀντιθέτου εἶναι ἀδύνατος οἷαδήποτε ἀποκάλυψις. Ἐὰν τὸ πᾶν ἦτο μόνον ἓν, ἢ ἦτο ἀδύνατον τὸ ἐν ἐκεῖνο νὰ φανερώσῃ ἑαυτό<sup>4</sup>. Ἐν τῇ πείρῃ λοιπὸν καὶ τῷ πύρῳ τῆς αὐτογεννησίας καὶ τῆς φανερώσεως ἡ βούλησις τοῦ ἀθεμελιώτου συλλέγεται εἰς ἑαυτὴν (πυκνοῦται) καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σκότος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ

1. Sechs myst. Punkte 5,1 ἐξ.

2. Κατὰ λογικὸν τρόπον ἐκφράζει τὸ πρᾶγμα ὁ Βόημιος (ἐν ταῖς «θεοσοφικοῖς ζητήμασι») παρατηρῶν ὅτι ὁ Θεός δὲν εἶναι μόνον τὸ Ναί ἀλλὰ καὶ τὸ Οὐχί· διότι ἄλλως οὔτε χαρὰ ἢ ὑπῆρχεν οὔτε αἰσθησις οὔτε τις ἀξία. "Ἄνευ τοιαύτης ἀρχεγόνου ἀντιθέσεως (συνυπάρξεως θετικῆς καὶ ἀρνητικῆς δυνάμεως ἢ ποιότητος) οὐδὲ βούλησις ἢ ὑπῆρχε· διότι ἡ καρὰ ἐνότης δὲν ἔχει ἐν ἑαυτῇ Τί, ὕπερ νὰ ἐπιθυμῇ. Τὰ δύο ἀρχέγονα στοιχεῖα τῆς ἀντιθέσεως ὀνομάζει ὁ φιλόσοφος κατὰ τρόπον μυθολογικὸν οὐρανὸν καὶ ἄδην, ἀγάπην καὶ ὀργήν. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχη ἐν τῷ κόσμῳ ὀργή, σκληρότης καὶ πικρία καὶ καθόλου εἰπεῖν τὸ κακὸν, ἂν μὴ εἶχε τοῦτο τὴν ῥίζαν ἐν τῷ Θεῷ; (Myst. magn. 24, 26 ἐξ.).

3. De trib. princ. 1, 4.5. Theosophische Fragen 3, 2.

4. «Ἐὰν μέλλῃ νὰ ὑπάρχη φῶς, πρέπει πρότερον νὰ ὑπάρχη πῦρ. Τὸ πῦρ γεννᾷ τὸ φῶς καὶ τὸ φῶς φανεροῖ ἐν ἑαυτῷ τὸ πῦρ· τὸ φῶς ἀναλαμβάνει τὸ πῦρ, τουτέστι τὴν ἐν ἑαυτῷ φύσιν, καὶ οἰκεῖ ἐν τῷ πυρὶ». Ἡ ὀργὴ ἀποκαλύπτεται μόνον διὰ τῆς ἀγάπης, ἡ δὲ ἀγάπη πάλιν μόνον διὰ τῆς ὀργῆς. (Theos. Fragen 3, 6. Myst. magn. 40, 3. 4, 19. 5, 7. 8, 10.

σκότος δὲν εἶναι δυνατὸν ἄνευ τοῦ φωτός, ἐξαστράπτει ἐξ ἐκείνου, ἅμα μορφωθέντος, ὡς κατάπληξιν τὸ φῶς, ἵνα περιστείλῃ τὸ σκότος. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὑπάρχει ἐν τῷ θεῷ ἀίδιος ἀντίθεσις (contrarium), στοιχεῖα δηλαδή ἀντίθετα· ἐν τῷ ἑτέρῳ αὐτῶν κρατεῖ ἢ πυρώδης ὀργή, ἐν δὲ τῷ ἄλλῳ ἢ φωτεινὴ ἀγάπη· κατ' ἐκεῖνο μὲν ὀνομάζεται ὁ θεὸς σκληρός, κατὰ δὲ τοῦτο ἡπιος θεός <sup>1</sup>. Ἐντεῦθεν ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ φιλοσόφου ὅτι ὁ θεὸς εἶναι ἀγάπη καὶ ὀργή, ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἄδης καὶ οὐρανός <sup>2</sup>.

Αἱ ἑπτὰ ποιότητες. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀντιθέσεις ἀποτελοῦσι τὴν «ἐν τῷ θεῷ ἀίδιον φύσιν» <sup>3</sup>, διαστελλομένην ἀπὸ τοῦ «ἀϊδίου πνεύματος τοῦ θεοῦ», ὅπερ ἐκ τοῦ κέντρου τῆς φύσεως ἐκείνης ἀναφύεται. Ἐν τῇ ἀϊδίῳ δὲ τοῦ θεοῦ φύσει πρέπει νὰ διακρίνωνται ἑπτὰ δυνάμεις <sup>4</sup>, καλούμεναι συνηθέστερον ποιότητες <sup>5</sup>, δι' ὧν καὶ ἐν αἷς ὁ θεὸς διαμορφοῦται καὶ προσλαμβάνει τὴν παντελῆ αὐτοῦ πραγματικότητα καὶ σωματικότητα.

<sup>1</sup>. Myst. magn 3, 26. 4, 1. 5, 10.

<sup>2</sup>. Αὐτ. 8, 24. Καὶ ὁμοῦς ὁμολογεῖ ὁ Βόημος ὅτι ὁ θεὸς λέγεται θεὸς οὐχὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος αὐτοῦ· παρατηρεῖ δὲ ὅτι αἱ ἀντίθετοι ιδιότητες συνάπτονται ἐν τῷ θεῷ οὕτως, ὥστε νὰ ἀποτελῶσι τὸ ἀίδιον ἐν καὶ ἀγαθόν. Βεβαίως καὶ ἡ αὐστηρὰ καὶ πικρὰ ποιότης ὑπάρχει ἐν τῷ θεῷ, ἀλλ' ὡς «ἡ θριαμβεύουσα ποιότης (πηγὴ) τῆς χαρᾶς». Aurora 2, 40. 14, 36. Myst. magn. 8, 25.

<sup>3</sup>. Διὰ τῆς «ἀϊδίου ἢ θείας φύσεως» ἐνόει ὁ Βόημος ὅ,τι περίπου οἱ πρότεροι μυστικοὶ ἔλεγον «ἐτερότητα» (Andersheit) καὶ μετέπειτα φιλόσοφοι τὸ «πρὸς ἑαυτὸ εἶναι» (Fürsichsein). Τὴν φύσιν ταύτην ζωγραφεῖ ὁ φιλόσοφος δι' εἰκόνων ἐκ τοῦ ἐμπειρικοῦ κόσμου εἰλημμένων καὶ δὴ καὶ κατὰ τρόπον ἡκιστα σαφῆ καὶ μονοειδῆ.

<sup>4</sup>. Εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Βοήμου καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τῶν δυνάμεων ἢ ποιότητων συνετέλεσε μὲν πάντως ἡ ἔκπαλαι κρατοῦσα δοξασία περὶ τῆς ἱερότητος τοῦ ἀριθμοῦ ἑπτὰ, συνετέλεσε δὲ μάλιστα ὁ περὶ ἑπτὰ πνευμάτων τοῦ θεοῦ λόγος τῆς Ἀποκαλύψεως (1, 4 «Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ φωναί· καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἱ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ»). Πβλ. αὐτ. 4, 5· «καὶ ἰδοὺ... ἄρνιον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἱ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν».

<sup>5</sup>. Αἱ ποιότητες νοοῦνται ὡς διακρίσεις καὶ περιορισμοί, δι' ὧν ὁ



Αἱ ποιότητες θεωροῦνται μὲν παρ' ἀλλήλαις κατὰ τὴν αὐτὴν σειράν, ἀλλὰ δηλοῦνται διὰ διαφόρων ὀνομάτων<sup>1</sup>. Ἡ πρώτη αὐτῶν εἶναι ἡ συστέλλουσα ποιότης, σκοτεινὴ στρυφνότης, εἰς ἣν ὁ θεὸς ἀθροίζεται καὶ συστέλλεται διὰ τῆς αἰδίου αὐτοῦ βουλήσεως· εἶναι ἡ δριμύτης ἢ σκληρότης καὶ ψυχρότης, δι' ἧς ὁ θεὸς γίνεται σκότος καὶ προσλαμβάνει τὴν φίλαυτον ἐγώτητα. Ὡς πρώτη καὶ κυρία καλεῖται ἡ ποιότης αὕτη «τὸ κέντρον τῆς φύσεως» (*centrum naturae*) καὶ αὐτὸ τοῦτο ἡ Φύσις (*natura*)<sup>2</sup>. Ἡ δὲ δευτέρα, εἰς τὴν πρώτην ἀμέσως ἀκολουθοῦσα, εἶναι ἡ κίνησις, ἡ ῥοή, ἐξ ἧς ἀνακύπτει τὸ πνεῦμα, ἡ αἰσθητικότης καὶ ἡ ζωὴ· ἀντίθετος οὖσα τῆς πρώτης εἰκονίζεται ὡς ποιότης ἐκτείνουσα, τείνουσα μακρὰν τῆς ἐγώτητος, τὸ ἠδύ, τὸ ἐκτατικόν, τὸ «ῥέον», τὸ κέντρον τῆς αἰσθητικότητος<sup>3</sup>. Ἐκ τῶν δύο πρώτων προέρχεται τρίτη ποιότης ἡ καλουμένη ἀγωνία, «πικρὰ ποιότης», βρασμός, τροχὸς τῆς ζωῆς, χαρακτηριζομένη ὡς ἡ ἀληθινὴ ὑλικότης<sup>4</sup>.

θεὸς προσλαμβάνει αὐτοτέλειαν καὶ αὐτογνωσίαν. Ἄλλ' ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ στένωσις εἶναι πόνος, ἀνησυχία καὶ βάσανος (*Qual*). Ὁ Βήμιος κατὰ τινὰ παράδοξον παρετυμολογίαν συνάπτει τὰς λέξεις καὶ ἐννοίας τῆς ποιότητος (*Qualität*) καὶ τῆς βασάνου (*Qual*).

<sup>1</sup>. Αἱ ποιότητες λέγονται καὶ μορφαί, ἀρχέγονοι καταστάσεις, πνεύματα, εἶδη, οὐσίαι καὶ ὅσα ἄλλα. (*Myst. magn.* κεφ. 6).

<sup>2</sup>. *Clavis* 8, 38.

<sup>3</sup>. *Αὐτ.* 8, 30.

<sup>4</sup>. «Ἡ δριμεῖα ἐπιθυμία καταλαμβάνει ἑαυτὴν καὶ ἀθροίζεται εἰς ἑαυτήν, οὕτω δὲ γίνεται πλήρης, σκληρὰ καὶ τραχεῖα. Ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκτασις, ἢ δευτέρα δηλονότι ποιότης, εἶναι ἐχθρὰ τῆς σκληρότητος. Ἡ σκληρότης εἶναι στερεά, ἡ δ' ἐκτασις ὑγρά· ἐκείνη θέλει συστολήν, αὕτη δὲ διαστολήν. Ἐπειδὴ δ' ὁμοῦ οὐδέτερα αὐτῶν ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἑτέραν οὐδὲ δύνανται νὰ χωρισθῶσιν, ὁμοιάζουσι πρὸς αἶψα περιστρεφόμενον τροχόν (τὸν τροχόν τοῦ Ἰξίονος). Ὅτι ἡ ἐπιθυμία ποιεῖ σκληρόν, τοῦτο καταστρέφει ἡ ἐκτατικὴ ποιότης· ἐντεῦθεν προέρχεται μέγιστη ἀνησυχία καὶ τρομερὰ ἀγωνία». (*Myst. magn.* 3, 15. 16. Αἱ τρεῖς πρώται ποιότητες δηλοῦνται συμβολικῶς (κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Παρακέλσου), ἡ μὲν πρώτη ὡς *Sal*, ἡ δὲ δευτέρα ὡς *Morguein*, ἡ δὲ τρίτη ὡς *Sulphar* (*Clavis* 9, 46. 47).

Ἐκ τούτων δὲ πάλιν, ὡς ἐκ λίθου καὶ χάλυβος ὁ σπινθήρ, ἐκπηδᾷ ἡ τετάρτη ποιότης, τὸ πῦρ, ὅπερ ἔνεκα τῆς αἰφνιδίας ἐξορμήσεως ὀνομάζεται κεραυνὸς καὶ συχνότερον κατάπληξις («Schrack»). Τὸ πῦρ ἢ τὸ πνεῦμα, δι' οὗ αἱ δυνάμεις τῆς ἐλευθέρας ἐπιθυμίας λυτροῦνται ἀπὸ τῆς αὐστηρᾶς τραχύτητος, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς συναισθηματικῆς καὶ λογικῆς ζωῆς<sup>1</sup>. Ἐκ τοῦ πυρὸς δὲ προέρχεται ἡ πέμπτη ποιότης, τὸ εὐεργετικὸν καὶ περικαλλὲς φῶς, τὸ εὐφρόσυνον κράτος τοῦ θερμοῦ καὶ ἰλαροῦ φωτός, ἐν ᾧ ἡ ζέσις καὶ ἡ ἀγωνία καταπνίγονται, «ἡ χώρα τῆς ἀγίας ἀγάπης»<sup>2</sup>. Ἑκτη ποιότης εἶναι ὁ ἦχος, τόνος, παρακολουθῶν τὸ πῦρ ὡς ἡ βροντὴ τὴν ἀστραπὴν, τὸ κράτος τῆς ἀνακοινώσεως· διὰ τούτου νοοῦνται πάντα τὰ μέσα τῆς συνεννοήσεως, διὸ καὶ ἡ ποιότης αὕτη ὀνομάζεται συχνάκις «συνεννόησις καὶ γνῶσις»<sup>3</sup>. Τέλος δ' ἑβδόμη ποιότης εἶναι ἡ ἰδεατὴ σωματικότης, συμπεριλαμβάνουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς προηγουμένας πάσας, οἷον εἰς περικάλυμμα καὶ σῶμα αὐτῶν· πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ποιότητες ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῇ, ὡς ἡ ζωὴ ἐν τῇ σαρκί. Διὸ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς ἡ οὐσιώδης σοφία, ἡ φύσις<sup>4</sup>, ἢ τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ, ὁ ἀδημιούργητος οὐρανός<sup>5</sup>. Ἐν τῇ

<sup>1</sup>. De incarn. verb. 1, 1, 13. De trib. pirine. 4, 44. 57 ἐξ. Myst. magn. 1, 3, 4. Drei princ. 21, 18. Κύριον γνῶρισμα τῶν τριῶν πρώτων ποιότητων καὶ εἶτα τῶν λοιπῶν εἶναι ἡ πείνα, ἡ ἐπιθυμία, ἡ βούλησις, ἡτις ἐν τῇ τετάρτῃ ποιότητι (τῷ πυρὶ) γίνεται ἀρχὴ τῆς ζωῆς. Τὸ πῦρ εἶναι ἡ βάσις τοῦ κράτους (τῆς ἀρχῆς) τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀγάπης. «Ἡ ὀργὴ εἶναι ἡ ῥίζα πάντων τῶν πραγμάτων».

<sup>2</sup>. De trib. princ. 4, 50. 51. De elect. grat. 3, 26. 29.

<sup>3</sup>. Tab. trinc. 1, 48.

<sup>4</sup>. Σημειῶδες ὅτι ὁ ὅρος φύσις εἶναι ἐν τῷ προκειμένῳ φιλοσοφήματι πολυσήμαντος. Δηλοῖ δηλαδή α) τὴν θείαν φύσιν τὴν περιέχουσαν πάσας τὰς μορφὰς ἢ ποιότητας· διὸ καὶ αὗται λέγονται μορφαὶ τῆς φύσεως, ποιότητες τῆς φύσεως, πνεύματα τῆς φύσεως καὶ ὅσα τοιαῦτα· β) τὴν ἑβδόμην ποιότητα ὡς περιληπτικὴν τῶν λοιπῶν ἐξ· γ) τὰς τρεῖς πρώτας ποιότητας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς λοιπὰς ὡς ἀποτελούσας τὸ πνεῦμα ἢ τὴν ψυχὴν τοῦ θεοῦ· δ) τὴν πρώτην ποιότητα, τὴν στρυφνὴν καὶ αὐστηρὰν, ἡτις κατὰ τὰ εἰρημένα λέγεται καὶ «κέντρον τῆς φύσεως».

<sup>5</sup>. Ἡ ἑβδόμη ποιότης χαρακτηρίζεται ὡς ἡ οὐσία καὶ ὁ τὰ πάντα περι-

ποιότητι ταύτη καὶ διὰ ταύτης φθάνει ὁ θεὸς εἰς τὴν παντελεῖαν αὐτοῦ πραγματικότητα· δὲν εἶναι ἤδη ἀκατάληπτον πνεῦμα, ἀλλὰ γίνεται σωματική, φυσική καὶ συγκεκριμένη πραγματικότης <sup>1</sup>.

Ποιότητες καὶ ἄρμονία. Αἱ ἑπτὰ ποιότητες ἢ μορφαὶ τῆς φύσεως παρίστανται καὶ ὡς ἑπτὰ κινητικὰ, «πηγαῖα πνεύματα» (Quellgeister) <sup>2</sup>, ἐν οἷς κινεῖται ἡ θεία ζωὴ <sup>3</sup>. Ἐκαστον δὲ τῶν πνευμάτων τούτων, ἐκάστη τῶν ποιοτήτων ἢ μορφῶν τῆς θείας ζωῆς ἔχει τὴν ἰδίαν ζωϊκὴν μορφήν, τὴν ἰδίαν αὐτῆς βούλησιν, μεθ' ἧς θέλει νὰ κυβερνᾷ, νὰ ὑπερέχη καὶ νὰ εἶναι αὐτὴ τὸ ὅλον. Πλὴν ὅμως οὐδεμία αὐτῶν ἐκβάλλει τὰς ἄλλας, ἀλλ' εὐρίσκεται ἐν ὁμοιοῖα καὶ συνυπάρξει μετὰ τῶν λοιπῶν <sup>4</sup>. Πᾶσαι δηλαδὴ αἱ ποιότητες εὐρίσκονται ἐν ἀχωρίστῳ καὶ ἀδιασπᾶστῳ ἐνότητι, ἵνα ἀποκαλύψωσι τὸν θεόν <sup>5</sup>. Ἐν ὁμοιοῖα λοιπὸν καὶ ἄρμονία πρὸς ἀλλήλας εὐρίσκονται αἱ θεῖαι μορφαὶ ἢ ποιότητες ἐν τῷ θεῷ· οὕτω δ' ἐμφανίζονται ἐν τῇ αἰδίῳ φύσει λαμπραὶ καὶ καθαραὶ ὡς φεγγοβόλοι λαμπάδες <sup>6</sup>. Ἐκ τῶν ποιοτήτων ὅμως ἰδιαιτέραν θέσιν κατέ-

---

έχων οὐρανός, ὡς ἡ ὁλότης τῆς ἀποκαλύψεως. (De elect. grat. 4, 10, 11. Aurora 11, 11. 47. De tab. princ. 1, 49. Morgonr. 8-11. Myst. magn. 6, 14 ἐξ.).

<sup>1</sup>. Περὶ τῆς ἐβδόμης ποιότητος, τῆς κυρίας σοφίας, παρατηρεῖται ὅτι «ἡ σοφία εἶναι ἡ οὐσία τοῦ πνεύματος, ἣν τοῦτο φέρει ὡς περιβολὴν καὶ μεθ' ἧς ἀποκαλύπτεται. Ἄνευ ἐκείνης δὲν θὰ ἀπεκαλύπτετο ἡ μορφή τοῦ πνεύματος· ἡ σοφία πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς τὸ σῶμα τοῦ πνεύματος». De triplic. vita 5, 50. (Ἐνταῦθα πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σωματικότης νοεῖται οὐχὶ ὡς ὑλική, ἀλλ' ὡς ἰδανική).

<sup>2</sup>. Κατὰ τρόπον παρετυμολογικὸν ὁ Βόημος συνάπτει τὸν ὄρον καὶ τὴν ἐννοιαν τῆς ποιότητος (Qualität) οὐ μόνον πρὸς τὴν βᾶσανον (Qual), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν πηγὴν (quellen, Quelle). Ποιότης, λέγει, εἶναι «ἡ κίνησις, ἡ ὄθησις τοῦ πράγματος», εἶναι ἄρα δρῶσα δύναμις καὶ τάσις. (Aurora 2, 1-2).

<sup>3</sup>. Aurora 9, 37. 10, 2. 3, 21.

<sup>4</sup>. Ἐν ταῖς ἑπτὰ ποιότησιν ἀποκαλύπτεται ἡ οὐσία πάντων τῶν ὄντων· ἐκάστη ποιεῖ τὰς ἄλλας καὶ χρησιμεύει ὡς ἀτίδιος δεσμὸς αὐτῶν. (Antistiof. 2, 348).

<sup>5</sup>. Myst. magn. 6, 22.

<sup>6</sup>. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ αὐτῶν αἱ θεῖαι μορφαὶ «εὐρίσκονται ἐν τῇ αἰδίῳ φύσει πνευματικαὶ καὶ ἐμφανίζονται ἐκεῖ ὡς λαμπρά, κρυσταλλοειδῆς καὶ διαφανῆς οὐσία». (De elect. grat. 3, 40).



χει ἢ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἰσταμένη μορφή, τὸ πῦρ<sup>1</sup>, ὅπερ εἶναι καταβιβρώσκουσα δύναμις καὶ ἅμα ἠπία φωτεινὴ δύναμις, χωρίζει δὲ<sup>2</sup> τὰς ποιότητας ἢ πηγαῖα πνεύματα εἰς δύο «τρίγωνα». ἔχει ἄρα θαυμαστῶς διττὴν ὄψιν<sup>3</sup>. ἀπὸ μὲν τῆς ἐτέρας εἶναι τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς ὡς καταστρέφον ζοφερὸν καῦμα ἄνευ φωτός, ἀπὸ δὲ τῆς ἄλλης ὄψεως εἶναι τὸ γλυκὺ καὶ θερμαῖνον πῦρ τῆς ἀγάπης. Ἐκ τῶν οὕτως ὑπὸ τοῦ πυρὸς χωριζομένων ποιότητων αἱ μὲν τρεῖς πρῶται (χαρακτηριζόμεναι ὡς Salniter) ἐκπροσωποῦσι τὸ κράτος τοῦ σκότους καὶ τῆς ὀργῆς<sup>4</sup>, αἱ δὲ τρεῖς τελευταῖαι τὸ τοῦ φωτός, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς «αἰδίου χαρᾶς τοῦ θεοῦ»<sup>5</sup>.

Κατὰ ταῦτα αἱ ποιότητες ἀποτελοῦσιν ἄρμονίαν, καθ' ἣν ἐκάστη αὐτῶν ἐμπεριέχει τὰς ἄλλας καὶ πᾶσαι εἶναι ἓν, πλὴν ὅτι ἡ θεία βούλησις εἰσελθοῦσα εἰς τὰς ποιότητας δὲν εἶναι πλέον ἀπρόσιτος εἰς ἀντιθέσεις. Ἡ βούλησις δηλαδὴ ἐκείνη μερίζεται ἐν τῷ πυρὶ (κεραυνῷ) εἰς δύο κράτη, ἅτινα δὲν εἶναι μὲν ἐχθρά, ἀλλὰ διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων<sup>6</sup>. Δὲν εἶναι ἐχθρά, ἀλλὰ φίλια, διότι τὸ πρῶτον εἶναι αἷτιον τῆς κινήσεως καὶ τῆς ζωῆς, κατ' ἀκολουθίαν ὠφελιμώτατον. Διακρίνονται δ' ὅμως ἀπ' ἀλλήλων, διότι τὸ μὲν πρῶτον (τὸ σκότος, ὁ ἄδης) ὀνομάζεται οὐχὶ θεός, ἀλλὰ φύσις (natura), τὸ δὲ δεύτερον (τὸ φῶς, ὁ οὐρανός) τοῦναντίον θεός (Α καὶ Ω). Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀρχέγονος κατάστασις καὶ ρίζα

1. Τὸ πῦρ χωρίζει τὰς ἄλλας ποιότητας εἰς δύο περιοχὰς ἢ ἀρχὰς (principia), εἰς δύο οὕτως εἰπεῖν κράτη, καὶ ἴσταται ἐν τῷ μέσῳ ὡς «ὄριον» αὐτῶν, κοινὸν ἄρα εἰς ἀμφοτέρα· διὸ καὶ καλεῖται «κέντρον τῆς φύσεως» (centrum naturae). [Οὕτω πως «κέντρον τῆς φύσεως» λέγεται ἢ τε πρώτη καὶ ἢ τετάρτη φύσις].

2. Ὁ χωρισμὸς πρέπει νὰ νοῆται μόνον λογικῶς, γινόμενος ἀπλῶς κατὰ θεωρίαν· διότι ἐν τῷ θεῷ αἱ ποιότητες δὲν χωρίζονται.

3. Ἐνεκα τῆς διττῆς ὄψεως τοῦ πυρὸς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀναγάγῃ τὰς ποιότητας εἰς ὀκτώ· ἐὰν δὲ τὸ πῦρ ἔνεκα τῆς εἰδικῆς καὶ ἐξαιρετικῆς αὐτοῦ φύσεως δὲν κατελέγετο εἰς τὰς ποιότητας, θὰ ἠλαττοῦντο αὐταὶ εἰς ἕξ.

4. Ἐκ τοῦ κράτους τῆς ὀργῆς γεννᾶται τὸ κακόν. (Auroga 8, 15 ἐξ.).

5. Ἡ ὀργὴ καταπραῖνεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης. (Apolog. wider Stiefel. 33).

6. Ἐν τῷ θεῷ τὰ δύο κράτη δὲν ἐγείρονται κατ' ἀλλήλων, ἀλλ' εὐρίσκονται ἀεὶ ἐν ὁμοιοῖα· ἐκεῖ κρατεῖ ἡ ἀγάπη. (Auroga 2, 36 ἐξ. 4, 6 ἐξ.).

τοῦ δευτέρου· ἐξ ἐκείνου (τῆς ὀργῆς), ἐν ᾧ ὁ Θεὸς εἶναι πῦρ καταβιβρῶσκον, προέρχεται τοῦτο (ὁ οἰκτιρμός), ἐν ᾧ δεικνύεται ἡ καρδία τοῦ Θεοῦ· δι' ἐκείνου (τοῦ σκότους) ἀποκαλύπτεται (τὸ φῶς).

Ἡ θεία τριάς. Ἐν τῇ τετάρτῃ ποιότητι ἀποκαλύπτεται ἀληθῶς καὶ οὐσιωδῶς ἡ θεία τριάς. Ὡς ἀστραπὴ δηλαδὴ ἀνάπτεται τὸ φῶς καὶ μορφοῦται ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Θεοῦ ἢ ἀντίθεσις ἐκείνη (contrarium), περὶ ἧς ἐγένετο ἤδη λόγος. Ἡ στρυφνὴ ἀρχὴ τοῦ πυρός, ἐξ ἧς προέρχεται τὸ φῶς, εἶναι ὁ πατήρ, τὸ δὲ φῶς τὸ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ βυθοῦ ἐξαστράπτει εἶναι ὁ υἱός, ἡ δὲ συνύπαρξις ἀμφοτέρων τούτων, τουτέστι τοῦ φωτός ἐν τῷ πυρὶ καὶ τοῦ πυρός ἐν τῷ φωτί, εἶναι τὸ ἅγιον πνεῦμα «ὡς ἡ ζέουσα δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευομένη»<sup>1</sup>.

Ἀνάπτυξις τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Θεὸς ἐξερχόμενος ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ ἀοριστίας, ὑφίσταται ἀχρόνως καὶ ἐξ ἀϊδίου διττὴν γέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν<sup>2</sup>· κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀναπτύσσεται εἰς τριπλότητα (ἀπλῆν τριάδα), προσ-

<sup>1</sup>. De incarn. vorhi 1, 1, 13. Myst. magn. 1, 3, 4. Aurora 3, 36, 38. De trib. princ. 4, 44, 57 ἐξ. Ἡ πρὸς τὰς ποιότητας ἐκάστας σχέσις τῆς ἁγίας τριάδος δὲν παρίσταται πάντοτε ἡ αὐτή. Ἄλλοτε ἡ πρώτη ποιότης καὶ ἡ ἐβδόμη ἀνήκουσιν εἰς τὸν πατέρα, ἡ δὲ δευτέρα καὶ ἡ ἕκτη εἰς τὸν υἱόν, ἡ δὲ τρίτη καὶ ἡ πέμπτη εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, τέλος δὲ ἡ τετάρτη χρησιμεύει ὡς μεθόριον. Ἄλλοτε πάλιν ἡ πρώτη καὶ ἡ τετάρτη καὶ ἡ ἐβδόμη ἐξάιρονται τύσον, ὥστε χαρακτηρίζονται ὡς ἡ σκληρὰ ὀργὴ καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸν πατέρα, ἐνῶ ἡ τετάρτη ἐκ τούτων ταυτίζεται πρὸς τὸν υἱόν ὡς τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς, ἡ δ' ἐβδόμη πρὸς τὸ πνεῦμα. Τέλος ἄλλοτε αἱ τρεῖς πρῶται ποιότητες (ἡ πρώτη ἀρχή), ἀποτελοῦσαι τὸ σκότος ἢ τὴν φύσιν τὴν ἐν τῷ Θεῷ, ταυτίζονται πρὸς τὸν πατέρα, αἱ δὲ τρεῖς τελευταῖαι, τουτέστι ἡ δευτέρα ἀρχή, (ἐνλίτε αἱ τέσσαρες τελευταῖαι) πρὸς τὸν υἱόν. (Ἐντεῦθεν νοεῖται, διατί ὁ υἱὸς ὀνομάζεται «χιλιάκις μείζων τοῦ πατρὸς»). Διὸ καὶ ἠλέγχθη ὁ Βόημος ὡς δυϊστής.

<sup>2</sup>. Μηδεὶς ὑπολάβῃ ὅτι ἡ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ Θεοῦ τελεῖται ἐν χρόνῳ· αὕτη εἶναι (ὡς καὶ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Σκωτῷ) ἀχρόνος καὶ ἀϊδιος. Ὁ Βόημος ῥητῶς λέγει ὅτι ἕνεκα τῆς γνωστικῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀναγνώστου εἰκονίζει τὰ πράγματα μυθικῶς καὶ ὑλικῶς, ὅτι παριστᾷ ὡς ἐν χρόνῳ γενόμενον ὅ,τι εἶναι καθ' αὐτὸ ἀχρόνον καὶ ὡς κεχωρισμένα ὅσα ἀποτελοῦσιν ἐνότητα.



λαμβάνει διάκρισιν καὶ γίνεται Νοῦς (Mens), κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἀναπτύσσεται εἰς τριαδικότητα (προσωπικὴν τριάδα), προσλαμβάνει μορφήν καὶ γίνεται Οὐσία ("Ον, Ens). Ἡ τριάς δηλαδὴ τοῦ θεοῦ, ὅταν περιλάβῃ ἐν ἑαυτῇ τὰς ἑπτὰ μορφὰς τῆς αἰδίου φύσεως <sup>1</sup>, καθίσταται ἀπὸ θείας τριάδος ἁγία τριάς, τριάς προσωπική. Ἐν ἑκάστη δὲ ποιότητι ὑπάρχουσι συνημμένα καὶ δι' ἀλλήλων διήκουσαι ἡ (ἰδεατὴ) σωματικότης καὶ ἡ πνευματικότης, αἵτινες ἀποβαίνουσιν ἡ ὕλη καὶ ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ κόσμου.

3. Κοσμολογία (κοσμογονία). Ὁ θεὸς γεννᾶται καὶ ἀναπτύσσεται, ὡς εἴρηται, εἰς τὴν θείαν τριάδα καὶ εἰς τὴν «ἁγίαν» τριάδα, ἥτις περιλαμβάνει ἐκείνην μετὰ τῶν ἑπτὰ ποιότητων τῆς αἰδίου φύσεως. Ἐκ τούτων δὴ προέρχεται ἡ τὸν θεὸν ἀποκαλύπτουσα δημιουργία. Πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ θεοῦ συνάπτεται τόσον στενῶς ἡ ἀποκάλυψις αὐτοῦ, ὥστε εἶναι αὕτη ἀπ' ἐκείνης ἀχώριστος. Ἄνευ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἐν τῇ δημιουργίᾳ δὲν θὰ ἦτο ὁ θεὸς οὐδ' ἑαυτῷ φανερός <sup>2</sup>. Ἡ δημιουργία δ' ἐμφανίζεται ὡς τις παιδιὰ τῶν ἐν τῷ θεῷ δυνάμεων τῶν ἐν τῇ αἰδίῳ ἀγάπῃ περιεχομένων. Ἐν τῷ θεῷ δηλαδὴ ὑπάρχει αἰδίου γέννησις καὶ δημιουργία· ἡ φύσις γεννᾶται ἐν τῷ θεῷ ἐκ τῆς θείας βουλήσεως, ἥτις ποιεῖ ἐν ἑαυτῇ πόθον καὶ παράγει τὴν δημιουργίαν ὡς παιδιὰν τῶν ἐν ἑαυτῇ ὑπαρχουσῶν ποιότητων <sup>3</sup>. Καὶ ἤδη ἐρωτᾶται· πῶς τὰ δημιουργή-

Λοιπὸν ἡ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ θεοῦ δὲν εἶναι ἅπαξ γενόμενον ἱστορικὸν γεγονός, ἀλλὰ τι αἰδίου. Καὶ ὅπως εἰπεῖν οἱ προσδιορισμοὶ τῆς θείας οὐσίας χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων μόνον κατὰ θεωρίαν (λογικῶς μόνον καὶ μεταφυσικῶς), ἐνῶ πράγματι ταυτίζονται παντελῶς πρὸς ἀλλήλους. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον μυθικὸν καὶ εἰκονικὸν γίνεται λόγος περὶ «ὀργῆς τοῦ θεοῦ καὶ θεμελίου τοῦ ἄδου».

1. Ἡ αἰδίου φύσις εἶναι τρόπον τινὰ ἡ ὕλη τῆς προσωπικῆς τριάδος καὶ καλεῖται διὰ τοῦτο μήτηρ (matrix) αὐτῆς.

2. Τὰ ὄντα εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ θεοῦ· ἄνευ τῆς τοιαύτης ἀποκαλύψεως ὁ θεὸς θὰ ἦτο ἄγνωστος. (De signat. rerum 16, 2. Myst. magn. 5, 10).

3. Πολλάκις καὶ διὰ πολλῶν εἰκόνων ἐκφράζει ὁ φιλόσοφος τὴν ἐννοίαν τῆς ἐν τῷ θεῷ αἰδίου ζωῆς· ἐν τῷ θεῷ κινεῖται ἡ αἰδίου φύσις καὶ γεννῶνται ἐκ ταύτης τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα. (Aurora 11, 49 ἐξ. De signat. rerum 3,4 ἐξ.).

ματα προήλθον ἐκ τοῦ θεοῦ ; Ἡ εἰς τοῦτο διδομένη ἀπόκρισις εἶναι ὅτι ὁ κόσμος μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἐδημιουργήθη ἐκ τῆς «αἰδίου φύσεως», τουτέστιν ἐκ τῶν ἑπτὰ ποιότητων τῆς αἰδίου φύσεως <sup>1</sup>. Ἡ δημιουργία, λέγει, ἐπεγένετο εἰς τοῦτο, ὅτι αἱ μορφαί, οἷαι ἐξ αἰδίου ἐπωπεύθησαν ἐν τῇ σοφίᾳ (αἱ ἰδέαι), ἐγένοντο καταληπταὶ ἐν τῷ βουλομένῳ πνεύματι τοῦ θεοῦ (διὰ τῆς πρώτης ποιότητος). Ὁ δημιουργηθεὶς κόσμος ὑπῆρχε πρὸ τοῦ μεγάλου μυστηρίου <sup>2</sup>, καθ' ὅσον πάντα τὰ ὄντα εὕρισκοντο ἐν τῇ σοφίᾳ, ἐν πνευματικῇ δηλονότι μορφῇ. Τὴν πνευματικὴν δ' ἐκείνην μορφήν ἐξέφρασε τότε ἡ μοναδική (Θεία) βούλησις καὶ ἀφῆκε νὰ ἐπενεργήσῃ ἐλευθέρως ἡ γνῶσις (τ.ἔ. ἡ συστέλλουσα ποιότης), ὥστε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν μορφήν ἐκάστη δύναμις (ποιότης). Οὕτω πως ἡ αἰδίου φύσις εἶναι τὸ αὐστηρὸν «γεννηθήτω» (Fiat), δι' οὗ ἡ βούλησις ποιεῖ οὐσίαν ὅ,τι ἐποπτεύει ἐν τῇ αἰδίῳ σοφίᾳ. Ἐνῷ δὲ ἡ αἰδίου φύσις περιέχει δύο ἀρχάς (τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν τοῦ κακοῦ), ὁ δημιουργηθεὶς κόσμος, ἐξ ἀμφοτέρων ἐκείνων (τῶν ἀρχῶν) προελθὼν, ἀποτελεῖ τὴν «τρίτην ἀρχήν» <sup>3</sup>. Παῖσαι ἄρα αἱ τῆς αἰδίου φύσεως ποιότητες, αἱ ἐν τῷ θεῷ εὕρισκόμεναι, ἐνυπάρχουσι καὶ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶναι αὕτη, ὅτι ἐν μὲν ἐκείνῳ αἱ ποιότητες ὑπάρχουσιν ἐν συμφωνίᾳ καὶ ἀρμονίᾳ (Koukordanz) ὡς ἓν, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ εἶναι ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμέναι. Παῖν ὅ,τι ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι καὶ ἐνεργεῖ, ὑπῆρχεν ἐξ αἰδίου, πλὴν ὅτι ὑπῆρχεν ἀπλῶς ὡς νοητὴ οὐσία καὶ οὐχὶ ὡς πραγματικὴ ὑπόστασις· ὑπῆρχον ἐξ αἰδίου μόνον ἰδέαι, πνεύματα ἄνευ σωμάτων, ὡς ἐν μαγείᾳ, ἐν ᾗ τὸ ἕτερον καταπίνει τὸ ἄλλο <sup>4</sup>. Ἐξ ἐκείνων λοιπὸν προήλθεν ὁ κόσμος διὰ τινος παιδιᾶς, ἣν παίζει ὁ θεὸς μετὰ τῶν ἐν ἑαυτῷ ποιότητων <sup>5</sup>. Ἐὰν οἱ Ἄγγελοι καὶ τὰ ὄντα ὡς δημιουργήματα ἔχωσιν ἀρχήν, ὅμως αἱ δυνάμεις, ἐξ ὧν ἐδημιουργή-

1. De tripl. vita 3, 40.

2. «Μέγα μυστήριον εἶναι τὸ χάος καὶ ὁ βυθός, ἐξ οὗ προέρχονται ψυχαὶ καὶ ἄγγελοι καὶ πάντα τὰ ἄλλα δημιουργήματα». (Clavis 6, 23).

3. De tripl. vita 3, 40. De incarn. verbi 1, 2, 6. De elect. grat. 4, 12.

4. Vierzig Fragen 19, 7.

5. Myst. magn. 24, 26 ἐξ. 10, 15. 61, 51.

θησαν, δὲν ἔχουσιν ἀρχήν, ἀλλ' ἴστανται ὁμοῦ ἐν τῇ γεννήσει τῆς αἰδίου ἀρχῆς <sup>1</sup>. Ὡστε ὁ κόσμος δὲν ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ μηδενός, ἀφοῦ ἄλλως ἐκ τοῦ μηδενός μηδὲν μόνον γίνεται <sup>2</sup>. ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ δημιουργοῦσα βούλησις χρησιμοποιεῖ τὰς ἰδέας καὶ τὴν αἰδίου φύσιν ὡς ὕλην, ἐξ ἧς ποιεῖ τὰ ὄντα παρέχουσα εἰς ἐκεῖνας πραγματικὴν ὑπόστασιν. Διὸ καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ θεὸς ὡς ὁ πατήρ, ἢ δὲ αἰδίου φύσις ὡς ἡ μήτηρ τῶν ὄντων <sup>3</sup>. Πάντως ἡ δημιουργία δὲν εἶναι σκόπιμος ἐνέργεια τῆς βουλήσεως, ἀλλὰ τὸ ἐνδόμυχον «γεννηθῆτω», δι' οὗ τὸ ἐσωτερικὸν ἐμφανίζεται ὡς ἐξωτερικόν. Ὁ κόσμος εἶναι τὸ ἀποκύημα τῆς αἰδίου φύσεως, μετάβασις αὐτῆς ἐκ τῆς αἰδιότητος εἰς τὸν Χρόνον <sup>4</sup>. Κατὰ τὴν ἐννοίαν ταύτην ὁ κόσμος εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ «ἀποπνοή ἢ ἔκφρασις τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ» <sup>5</sup>.

Ὁ τὸ πρῶτον δημιουργηθεὶς κόσμος, ὁ ἐκ τοῦ θεοῦ δηλονότι διὰ τοῦ δημιουργικοῦ λόγου αὐτοῦ προελθὼν, εἶναι πνευματικὸς καὶ τέλειος κόσμος, κόσμος οὐράνιος, ἢ χώρα τοῦ παραδείσου <sup>6</sup>. Τοῦ κόσμου ἐκεῖνου κύριοι ἐγένοντο οἱ Ἄγγελοι, ὧν προέστησαν τρεῖς Ἀρχάγγελοι, τῆς τρισυποστάτου θεότητος ἀπεικασματα, τουτέστιν ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Ἐωσφόρος καὶ ὁ Γαβριήλ <sup>7</sup>.

<sup>1</sup>. Myst. magn. 8, 1.

<sup>2</sup>. Ἐκαστον πράγμα ἔχει τὴν ρίζαν αὐτοῦ ἐν τῷ θεῷ. Ἐὰν μὴ ὑπῆρχον ἐξ αἰδίου τὰ ἑπτὰ πνεύματα (ποιότητες) τῆς φύσεως, δὲν θὰ ὑπῆρχον Ἄγγελοι καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ. (Aurora 19, 55 ἐξ).

<sup>3</sup>. Δημιουργῶν, λέγει ὁ Βόημος, ὁ θεὸς τὸν κόσμον εἶχεν οὐδεμίαν ἄλλην ὕλην παρὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οὐσίαν. Ὁ αἰδίου δηλαδὴ θεὸς ἐποίησε πάντα τὰ ὄντα διὰ τοῦ αἰδίου λόγου ἐξ ἑαυτοῦ καὶ δὴ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ποιότητων αὐτοῦ, ἐκ τῆς αἰδίου φύσεως ἢ τῆς ὀργῆς καὶ ἐκ τῆς ἀγάπης, δι' ἧς ἡ ὀργὴ ἢ ἡ φύσις καταπραΰνεται. (De tr. princ. 1, 3. 7, 23. Antistief. 2, 33).

<sup>4</sup>. Ἐν τῷ ἀποκεκρυμμένῳ θεῷ εἶναι πάντα ἐν αἰδίῳ κοινότητι· ἀλλ' ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ θεοῦ κρατεῖ τοῦναντίον τάξις χρόνου καὶ κανονικὴ νοημάτων διαδοχὴ. (Myst. magn. 14, 12).

<sup>5</sup>. Antistief. 2, 37. De test. Chr. 1, 3, 16.

<sup>6</sup>. Myst. magn. 17, 7. De tr. princ. 5, 28.

<sup>7</sup>. Ὑπὸ τοὺς τρεῖς Ἀρχαγγέλους ἐτάχθησαν ἑπτὰ ἄλλοι ἡγεμόνες Ἄγγελοι. (Aurora 12, 7. 86 ἐξ. 88).



Ἐκαστος δὲ Ἄγγελος ἐδημιουργήθη ἐκ πυρός καὶ φωτός, ἔχει ἄρα ἐν ἑαυτῷ καὶ τὰς ἑπτὰ μορφὰς (ποιότητας) τῆς αἰδίου φύσεως <sup>1</sup>.

Ἡ αἰσθητὴ φύσις. Εἰς τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον κόσμον ἐπηκολούθησεν ἡ αἰσθητὴ ἡμῖν καὶ ἐπίγειος φύσις, ἧς ἡ δημιουργία συνάπτεται στενῶς ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου μετὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ἐωσφόρου <sup>2</sup>. Οὗτος δηλαδὴ διέλυσε τὴν ἐν τοῖς Ἄγγελοις κρατοῦσαν ἁρμονίαν καὶ ἔλαβεν ἀπόφασιν κατὰ τοῦ Θεοῦ <sup>3</sup>. Ἐναντὶ τοῦ νὰ ὑποτάξῃ τὴν πυρώδη αὐτοῦ βούλησιν εἰς τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἀντέταξεν αὐτὴν ἠθέλησεν ἵνα διὰ τῆς πυρώδους αὐτοῦ φύσεως ἀνυψωθῇ ὑπὲρ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ καθιστάμενος αὐτὸς Θεὸς δεσπόσῃ πάντων. Ἐχὼν ἐπίγνωσιν τοῦ ἑαυτοῦ κάλλους ἠθέλησεν νὰ θριαμβεύσῃ καὶ ἐπικρατήσῃ τῆς θείας γεννήσεως, νὰ ἐξαρθῇ ὑπὲρ τὸν Θεόν <sup>4</sup>. Διὸ καὶ διήγειρε τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν τῆς ὀργῆς τῆς Θεοῦ καὶ ἀπεβλήθη ὑπ' αὐτῆς <sup>5</sup>. Τότε ἀπεσβέσθη τὸ ἐν αὐτῷ φῶς καὶ κατέπεσε μετὰ τῶν ὀπαδῶν εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ Ἄδου, εἰς τὴν ἀγρίαν δηλονότι ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκρατήθη στερεῶς

<sup>1</sup>. Ὁ λόγος «γεννηθήτω» ἔδωκεν ὑπόστασιν εἰς τοὺς Ἄγγελους καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ἡγεμόνας τοῦ οὐράνιου κόσμου. Οὗτοι ἔχουσι τῆς αἰδίου φύσεως πάσας τὰς ποιότητας, διὰ δὲ τῆς τελευταίας (ἑβδόμης) ποιότητος ἐμορφώθη τὸ (πνευματικόν) σῶμα αὐτῶν. (De incarn. verb. 1, 2, 5. 1, 3, 9. Aurora 12, 8, 16. 1).

<sup>2</sup>. Ἡ λογικὴ ἐρμηνεία τοῦ αἰσθητοῦ ἐκ τοῦ νοητοῦ κόσμου ἦτο προφανῶς λίαν δυσχερής· ἡ δὲ προσφυγὴ εἰς τὴν περὶ πτώσεως τοῦ Ἐωσφόρου παράδοσιν παρεῖχε ποιάν τινα εὐλογοφανῆ τῆς δυσκολίας ἐξήγησιν.

<sup>3</sup>. Πάντες οἱ Ἄγγελοι ἐδημιουργήθησαν ἐν τῷ φωτί, ἀπέκειτο δ' αὐτοῖς νὰ διατηρηθῶσιν ἐν αὐτῷ. Ὁφείλον νὰ ὑποτάξωσι τὴν πυρώδη αὐτῶν ζωὴν εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω νὰ περιστείλωσι τὴν ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν τοῦ σκότους· ἠδύναντο καὶ ὄφειλον νὰ μὴ ἐγείρωσι κατὰ τοῦ Θεοῦ τὴν πυρώδη αὐτῶν φύσιν. Ἐκ τῆς οἰκείας δ' ἐλευθέρας ἀποφάσεως ἤρητο ἡ τελείωσις ἢ τὸναντίον ἢ πτώσις αὐτῶν. (Antistief. 2, 49. De tr. princ. 4, 70. 5, 25, 9, 43).

<sup>4</sup>. Θέλων ὁ Ἐωσφόρος νὰ γίνῃ Θεὸς ἦλθεν εἰς τὸ κέντρον τῆς φύσεως, τουτέστιν εἰς τὴν φιλαυτίαν, τὴν Ἐγώτητα, ἧτις εἶναι αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς φύσεως. (Myst. magn. 9, 7. 22).

<sup>5</sup>. Antistief. 2, 49. De tr. princ. 4, 70. 5, 25. 9, 43. Aurora 13, 32.

ἐν αὐτῇ <sup>1</sup>. Ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Ἐωσφόρου προῆλθεν ἡ ἀντίθεσις δύο κρατῶν (ἡγεμονιῶν, ἀρχῶν), τουτέστι τὸ κράτος τοῦ Ἄδου, ἐν ᾧ παραμένει ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ τοῦ Οὐρανοῦ, ἐν ᾧ δεσπόζει ἡ ἀγάπη αὐτοῦ. Μετὰ τῆς πτώσεως ἐκείνου κατέρρευσε σύμπας ὁ ὑποτεταγμένος αὐτῷ κόσμος καὶ ὢν πρότερον πνευματικὸς συνεστάλη καὶ συνεπυκνώθη εἰς ὕλην· ἀπὸ ἀοράτου ἐγένετο ὄρατός, ἀπὸ οὐρανίου ἐπίγειος, αἰσθητὸς καὶ ἄπτός <sup>2</sup>.

Τὰ ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Ἐωσφόρου προελθόντα ἐρείπια τοῦ οὐρανίου κόσμου ἔδει νὰ μὴ παραμείνωσιν ὡς τοιαῦτα. Ὁ θεὸς ἠθέλησε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν κόσμον· ἡ δ' ἐκ τῶν συντριμμάτων ἐκείνων ἀποκατάστασις τοῦ κόσμου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὡς δευτέρα τις δημιουργία, ἐν ἑξ ἡμέραις, ἧς δημιουργίας τὴν ἱστορίαν διηγεῖται ὁ Μωϋσῆς <sup>3</sup>. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἦτο παρῶν ἐν τῇ δημιουργίᾳ διηγεῖται πολλὰ «ἀντίθετα πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν λογικὴν»· ὅσα λοιπὸν παραδίδει «ὁ σεβάσμιος ἀνὴρ» δὲν εἶναι κατὰ πάντα ἀσφαλῆ οὐδὲ πρέπει νὰ λαμβάνωνται κατὰ λέξιν. Ὅπως ἂν ἔχη, ἡ παμφλάζουσα καὶ δημιουργὸς ζωὴ τοῦ θεοῦ, δι' ἧς μορφοῦται ἡ ἔξω φύσις, εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου (*spiritus mundi*.) Διὰ τούτου γίνονται ἐκ μὲν τῶν τριῶν πρώτων σκοτεινῶν ποιότητων τῆς αἰδίου φύσεως τὰ ἅλατα καὶ τὰ ὀξέα, τὰ χρώματα καὶ οἱ λίθοι, ἐκ δὲ τῶν τριῶν τελευταίων φωτεινῶν ποιότητων προέρχονται χρῶμα καὶ λάμψις, ἀγαθότης καὶ κάλλος. Διὰ τοῦ φέγγους τῆς ἀστραπῆς ἀνάπτεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἐκ τούτου προέρχονται ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἀστέρες, οἵτινες παράγουσι τὴν ἀστρικήν ζωὴν καὶ δι' αὐτῆς τὰ ἔμβια ὄντα. Εἰς λεπτομερείας τοῦ αἰσθητοῦ τούτου καὶ ἐπιγείου κόσμου δὲν εἰσέρχεται ὁ Βόημος <sup>4</sup>, ἀλλ' εἶναι.

1. Ὁ Ἐωσφόρος ἀνέφξεν αὐτὸς τὸν Ἄδην καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν, μᾶλλον δ' ἐδημιούργησεν ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων μορφῶν (ποιότητων) τὸ κράτος τῆς ὀργῆς, τὸν Ἄδην. Βασανίζεται δέ, διότι ἀδιαλείπτως μοχθεῖ νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ φῶς τοῦ θεοῦ, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπιτυγχάνει. (*De tr. princ.* 8, 67. 70. ἐξ. 14, 79. *Muyst. magn.* 9, 7. 22).

2. *De tr. princ.* 5, 7. 6,6. *Aurora* 7, 4. 12, 2.

3. *De incarn. verbi* 1, 2, 8. *De tripl. vita* 8, 24. 25.

4. Ἐνταῦθα συμφωνεῖ ὁ φιλόσοφος ἐν πολλοῖς τῷ Παρακέλσῳ, οὗ εἶχεν

φανερὸν ὅτι παράγει αὐτὸν ἐκ τοῦ νοητοῦ καὶ οὐρανίου. "Ὅπως ὁ οὐράνιος, οὕτω καὶ ὁ ἐπίγειος κόσμος προῆλθεν ἐκ τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ ἐπίγειος κόσμος ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὰς ἑπτὰ ποιότητας τῆς αἰδίου φύσεως<sup>1</sup>, πλὴν ὅτι αὐταὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς κεχωρισμένα, ἀλλὰ διασπασμένα καὶ ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας διατεθειμένα<sup>2</sup>.

Τὸ κακὸν καὶ ἡ μαγεία. Τοιαύτην ἔχει ὁ αἰσθητὸς κόσμος φύσιν. Διὸ καὶ ἐν τούτῳ εὐρίσκεται μάλιστα τὸ κακόν, ἢπερ οὔτε λείπει ἀπὸ τοῦ οὐρανίου κόσμου καὶ ἔχει κατὰ τὰ εἰρημένα τὴν ρίζαν ἐν τῷ θεῷ<sup>3</sup>. Ἄλλ' ἐν τῷ θεῷ τὸ κακὸν δὲν εἶναι φανερόν ὡς κατακρατούμενον ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ<sup>4</sup> ἐν τῷ δημιουργηθέντι

ἀναγνώσει τὰ συγγράμματα. Ἄλλ' εἰ καὶ συμφέρεται αὐτῷ ὡς πρὸς τὰ χυμικὰ στοιχεῖα καὶ αἰσθητοποιεῖ τὰς πρώτας ποιότητας, ὅμως γνωματεύει ὅτι ἡ μόρφωσις τῶν πραγμάτων εἶναι λειτουργία πνευματικὴ καὶ ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι πλήρη πνευμάτων. (Myst. magn. 8, 11).

<sup>1</sup>. Ὡς ἐπανάληψις τῶν ἑπτὰ ποιότητων φαίνεται τῷ φιλοσόφῳ τὸ ἡλιακὸν σύστημα. Ὁ ἥλιος, ὡς ἀντίστοιχος πρὸς τὸ πῦρ, ἴσταται ἐν τῷ μέσῳ· οἱ δ' ἐξ πλανῆται, εἰς οὓς ἀνήκει καὶ ἡ γῆ, ἐκπροσωποῦντες ἕκαστος μίαν τῶν ἄλλων ἐξ ποιότητων, κινοῦνται περὶ τὸν ἥλιον. Γίνεται δηλαδὴ ἀποδεκτὸν τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου.

<sup>2</sup>. Αἱ ἑπτὰ ποιότητες εἶναι ἐν τῷ οὐρανίῳ κόσμῳ, κατὰ εἶδομεν, κεχωρισμένα· αἱ διαφοραὶ δ' ὅμως δὲν εἶναι ἐμφανεῖς, ἀλλὰ καταπίνονται ὡς τὸ σκότος ὑπὸ τοῦ φωτός. (Myst. magn. 10, 7).

<sup>3</sup>. Ἐν τῷ θεῷ ἤδη ὑπάρχει ἡ ἀντίθεσις ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Ἡ οὐσία δηλαδὴ τῶν οὐσιῶν (ὁ θεὸς) χωρίζει ἑαυτὸν ἐν τῇ αὐτογεννησίᾳ εἰς δύο ἀρχάς, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ σκότους καὶ εἰς τὴν τῆς ἀγάπης καὶ φωτός, τουτέστιν εἰς τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἀρχῇ ὁ θεὸς εἶναι ὁ Ἄδης, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὁ Οὐρανός. Οὐρανὸς καὶ Ἄδης δὲν εἶναι τόποι, ἀλλ' αἱ εἰρημένα δύο ἐν τῷ θεῷ ἀρχαί. (De tripl. princ. 16, 9. Myst. magn. 5, 9). Λοιπὸν ὁ θεὸς θέτει εἰς ἑαυτὸν ἀντίθεσιν, ἵνα διὰ ταύτης ἀποκαλύψῃ ἑαυτὸν ἄνευ τοῦ κακοῦ θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ δημιουργία καὶ μετ' αὐτῆς τὸ αἰδίου κράτος τῆς χαρᾶς. (Theosophische Fragen 8, 4 ἐξ. 14, 3 ἐξ. Aurora 14, 72). Κατὰ ταῦτα τὸ κακὸν εἶναι ἀπαραίτητον, ὅπως καὶ τὸ ἀγαθόν. Τὸ κράτος τοῦ σκότους εἶναι ὡσαύτως ἀναγκαῖον, ὡς καὶ τὸ τοῦ φωτός. Ἐὰν ἐκεῖνο ἠφανίζετο, θὰ ἠφανίζετο καὶ τοῦτο. Τότε ὅμως ὁ θεὸς μετὰ παντός, ὅτι ὑπάρχει, θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὸ ἀρχέγονον μηδέν. (De tr. princ. 8, 103. Psych. vor. 19, 6).

<sup>4</sup>. Ἐν τῷ θεῷ «τὸ ἀγαθὸν ἔχει καταπίει τὸ κακόν, κρατεῖ αὐτὸ οἶονεὶ αἰχμάλωτον». (Sex punct. myst. 3,2).



ὅμως κόσμῳ<sup>1</sup> τὸ κακὸν προέχει καὶ κρατεῖ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐνταῦθα λοιπὸν ὑπάρχει διὰ πάντων διήκουσα ἔρις καὶ φθόνος, ὀργή καὶ πόλεμος, ἀγωνία καὶ πᾶσα διάστροφος ἐπιθυμία<sup>2</sup>, ἅτινα κακὰ πάντα ἔχουσι τὴν ρίζαν ἐν τῷ θεῷ<sup>3</sup>. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς προελθόντι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἐν τῷ θεῷ ἀρχῶν, ὑπάρχει τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν<sup>4</sup>, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀμφοτέρα τὴν βάσιν πάσης ζωῆς καὶ πάσης μορφώσεως<sup>5</sup>. Βεβαίως τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν εἶναι κατὰ

1. Ὑπομιμνήσκομεν ὅτι ἐδημιουργήθη πρῶτος ὁ νοητὸς καὶ οὐράνιος, δεύτερος δὲ ὁ αἰσθητὸς καὶ ἐπίγειος κόσμος. Ἐν τῇ «τρίτῃ ἀρχῇ» (τῷ δημιουργηθέντι κόσμῳ) αἱ ποιότητες τῆς φύσεως δὲν εὐρίσκονται πλέον ἐν συμφωνίᾳ καὶ ἁρμονίᾳ.

<sup>2</sup> Myst. magn. 8. 11.

<sup>3</sup> Βεβαίως ὁ θεὸς καλεῖται θεὸς κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ δευτέραν ἀρχὴν καὶ κατὰ ταύτην δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἐν τῷ θεῷ οὐδεμία ὑπάρχει κακὴ βούλησις· ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ὅμως ἀρχὴν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὁ θεὸς ὡς ἡ αἰτία παντὸς κακοῦ. (De tr. princ. 1, 8. 2, 16. Myst. magn. 5, 10. 7, 14. De incarn. verbi 1, 1, 9).

<sup>4</sup> «Ἐν πᾶσι τοῖς δημιουργήμασι τοῦ κόσμου τούτου ὑπάρχει ἀγαθὴ καὶ κακὴ βούλησις καὶ ποιότης, ἐν ἀνθρώποις καὶ ζῴοις, πτηνοῖς καὶ ἰχθύσι καὶ σκώληξιν, ἐν παντὶ ὑπάρχοντι, ἐν τῷ χρυσῷ καὶ τῷ ἀργύρῳ, τῷ κασσιτέρῳ καὶ τῷ χαλκῷ, τῷ σιδήρῳ καὶ τῷ χάλυβι, τῷ ξύλῳ καὶ τῷ χόρτῳ καὶ τῇ χλόῃ, ἔτι δ' ἐν τῇ γῆ καὶ τοῖς λίθοις καὶ τῷ ὕδατι καὶ ἐν παντί, ὅπερ δύναται νὰ ἐρευνηθῆ» (Aurora 2, 4–5): Πβλ. καὶ De elect. grat. 8, 8 «Ἐκάστη οὐσία ἐνέχει ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἐν δὲ τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς καθίσταται ἡ ἀντίθεσις τῶν ἰδιοτήτων [τ. ἔ. φορεὺς ἀντιθέτων ποιότητων], διότι ἡ ἑτέρα τείνει νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς ἄλλης». Δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ πρᾶγμα τόσον κακόν, ὥστε νὰ μὴ μετέχη τοῦ ἀγαθοῦ· ὅ,τι πάλιν εἶναι πρὸς τινὰ ὄντα ἀγαθόν, εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλα κακόν. Διὰ τῶν διαφορῶν τούτων καὶ ἀντιθέσεων καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ θεοῦ. (Myst. magn. 10, 15. 61, 51).

<sup>5</sup> Ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασιν ὑπάρχει ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἀγαθὴ καὶ κακὴ βούλησις· ἐν αὐτῇ δὲ ταύτῃ τῇ ἀντιθέσει ὑπάρχει ἡ γέννησις πάσης ζωῆς. (Aurora 1, 21. De tripl. vit. hom. 9, 10. Antistiefel. 2, 51 ἐξ.). Οὕτω πως ἀνακαινίζεται καὶ ἐξαίρεται ἡ παλαιὰ ἐκείνη (ἡρακλείτειος) θεωρία, καθ' ἣν δὲν δύνανται νὰ λείπωσιν ἀπὸ τοῦ κόσμου αἱ ἀντιθέσεις. Ἄνευ πάθους δὲν θὰ ὑπῆρχε χαρὰ, ἄνευ ἀγωνίας οὐδεμία ἡδονή· ἄνευ σκοτούς δὲν θὰ ἀπεκαλύπτετο τὸ φῶς. Σῶμα καὶ ψυχὴ, πῦρ καὶ ὕδωρ, ἀήρ καὶ γῆ δὲν θὰ ὑπῆρχον τὸ ἕτερον ἄνευ τοῦ ἄλλου· πάντα δὲ ταῦτα εἶναι ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ καταστάσει ἐν. (Myst. magn. 3, 22. 5, 7. 8, 26).

βάθος μία μόνη οὐσία· ἀλλ' ἐπάναγκες νὰ διακριθῶσι καὶ ἀντι-  
ταχθῶσι πρὸς ἄλληλα, ἵνα διαμορφωθῇ ἡ ζωὴ <sup>1</sup>. Λοιπὸν πάντα  
ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀντίθεσιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ <sup>2</sup>. Ταῦτα δὲ  
τὰ ἀντίθετα εἶναι πραγματικαὶ δυνάμεις, αἵτινες ἀνταγωνίζονται  
πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ τούτου δὴ τοῦ ἀγῶνος ἀποβαίνουν οὗ ἀπα-  
ραίτητος ὄρος τῆς ζωῆς.

Τὸ κακὸν φαίνεται εἰς τὸν φιλόσοφον ὡς φυσικὴ τις καὶ ἀναγ-  
καία λειτουργία, ἧς ἄνευ θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ζωὴ καὶ ἡ κατανόησις  
τῶν πραγμάτων· εἶναι φυσικὴ τῆς ζωῆς βαθμὴς, δι' ἧς πάντα τὰ  
ἔντα κερδαίνουν τὴν αὐτοτελεῖαν αὐτῶν ὑπαρξίν καὶ περαιτέρω χω-  
ροῦντα κατανοοῦσιν ἑαυτὰ ὡς ἐνιαίαν οὐσίαν καὶ ἀρχὴν <sup>3</sup>. Διὰ  
τοῦ κακοῦ ἄρα ὡς διὰ τινος πύλης ἐξέρχονται τὰ ἐπὶ μέρους ἔντα  
ἐκ τοῦ καθολικοῦ αὐτῶν καὶ κοινοῦ βυθοῦ. Ἐπιθυμοῦσι νὰ ἔχω-  
σιν ἰδίαν ὑπαρξίν καὶ ἐπὶ τούτοις νὰ προσλάβωσιν ὑπεροχὴν, νὰ  
ἀνυψωθῶσιν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ πράγματα καὶ νὰ ρυθμίζωσιν αὐτὰ <sup>4</sup>.  
Οὕτω τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, οὐδὲ τῶν λίθων ἐξαιρουμένων,  
ἔχουσι φυσικὴν βούλησιν· πάντα τὰ δημιουργήματα ἔχουσι τὴν  
ἀγαθὴν καὶ τὴν κακὴν ὁρμὴν <sup>5</sup>. Ἀνταγωνίζονται δὲ πρὸς ἄλληλα,  
ἵνα διατηρήσωσι τὴν αὐτοτέλειαν αὐτῶν καὶ προσέτι ἐπικρατήσωσι  
τῶν ἄλλων· διὰ τοῦ ἀγῶνος ὅμως πάλιν ἄγονται εἰς εἰρήνην καὶ  
ὁμοιότητα <sup>6</sup>. θὰ ἀποβάλωσι τὴν αὐτοτελεῖαν ὑπαρξίν καὶ θὰ ἐπαν-

<sup>1</sup>. «Δηλητῆριον καὶ κακία ὑπάρχει ἐν πάσῃ ζωῇ τῆς τρίτης ἀρχῆς (τοῦ  
κόσμου), ἐν δὲ τῇ φύσει πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀγριότης· εἰ δὲ μή, τὰ πάντα θὰ  
ἦσαν θάνατος καὶ μηδέν». (De tr. princ. 11, 14. Myst. magn. 26, 37 ἐξ.).

<sup>2</sup>. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Διαβόλῳ ὑπάρχει τὸ ἀγαθόν· τὸ κάκιστον ἀποβαίνει  
αἰτία τοῦ ἀρίστου. (Myst. magn. 10, 62).

<sup>3</sup>. Τὸ κακὸν ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι αἱ δυνάμεις ἕκασται χωρίζονται ἀπ'  
ἀλλήλων καὶ δὲν μένουσιν ἐν ἰσορροπία καὶ ἀρμονία ὡς ἀίθριος παιδιὰ τῆς Θείας  
ἀγάπης.

<sup>4</sup>. Ἐν τῷ κράτει τοῦ φωτός αἱ ποιότητες ἀποτελοῦσι ἐνότητα, ἐν τῷ  
κράτει δ' ὅμως τοῦ σκότους εἶναι ἐναντία πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐκάστη ἐπιδιώ-  
κει νὰ ἐπικρατήσῃ τῶν ἄλλων. (Myst. magn. 5, 6. Aurora 14, 63 ἐξ.).

<sup>5</sup>. Ἡ ἀγαθὴ ὁρμὴ ἐμφαίνεται ἐν τῇ ἡρεμίᾳ, ἡ δὲ κακὴ ἐν τῇ κινήσει, ἥτις  
ὅμως εἶναι ἀναγκαία εἰς τὴν ζωὴν. (Aurora 2, 3 ἐξ. Myst. magn. 22, 23 ἐξ.).

<sup>6</sup>. Ἐν τῷ κόσμῳ ἐνεργεῖ ὁ δημιουργικὸς λόγος καὶ συντελεῖ πάντα. (Myst.

έλθωσιν εἰς τὴν ἐνότητα <sup>1</sup>. Τὸ τέλος πάντων τῶν πραγμάτων θὰ φανερώσῃ τὴν ἐνότητα ἡμῶν τὴν ἐν τῷ θεῷ καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ <sup>2</sup>.

Πάντα τὰ καθ' ἕκαστον πράγματα ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς αὐτῆς καθολικῆς πηγῆς, ἔχουσιν ἄρα ὡσαύτως τὰς ἐν τῷ θεῷ ὑπαρχούσας ἀντιθέτους ἀρχὰς καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὰ αὐτὰ φυσικὰ στοιχεῖα <sup>3</sup>. εἶναι πάντα κατ' οὐσίαν τὸ αὐτό, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων καὶ διακρίνονται κατὰ τὴν ὑπεροχὴν ὠρισμένης ποιότητος <sup>4</sup>. Ἐνεκα τῆς ὁμοιότητος τῶν πραγμάτων δυνάμεθα, ἐὰν γινώσκωμεν τὴν οὐσίαν αὐτῶν, νὰ μεταβάλλωμεν εἰς ἀλλήλα, νὰ ποιῶμεν τὸ ἀγαθὸν κακὸν καὶ τὰν ἀπάλιν <sup>5</sup>. Ἐντεῦθεν ἡ ἀπαίτησις, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἀναχθῆ ὑπὲρ τὴν φύσιν διὰ τῆς μαγείας αὐτῆς <sup>6</sup>. θὰ ζητήσωμεν τὴν λίθον τοῦ σοφοῦ, θὰ ἀνεύρωμεν τὰ ἀπόρρητα τῆς φύσεως

---

magn. 11, 9 ἐξ.). Ἐν πάσῃ τῇ φύσει ὑπάρχει ὁ σπόρος τοῦ θεοῦ, ἡ θεία φύσις, ἣτις τὰ πάντα γεννᾷ καὶ διαμορφοῖ· χωρίζει καὶ διακρίνει ἀδιαλείπτως, ἵνα πάντα ἀποκαλύψῃ, καὶ πάλιν συνάπτει εἰς ἐνότητα. (Αὐτ. 8, 15, 20. 32. De sign. rer. 14, 8).

<sup>1</sup>. Ἐν τῷ δημιουργηθέντι κόσμῳ αἱ ποιότητες τῆς φύσεως εἶναι διεσπαρμέναι καὶ ἀνταγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας· ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐμφαίνεται ἡ τάσις αὐτῶν πρὸς ἐνότητα, εἰς ἣν καὶ ἀρχῆθεν συνανήκουσι. (Aurore 4, 34. Myst. magn. 8, 15. 20).

<sup>2</sup>. Πᾶσαι αἱ γλῶσσαι καὶ πάντες οἱ λαοί, οἵτινες διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ θεοῦ, θὰ συλλεχθῶσιν εἰς ἕνα λαόν, εἰς ἕνα ἄνθρωπον, εἰς μίαν ψυχὴν καὶ ἐν σῶμα· τότε ὁ θεὸς τὴν ἀνεπτυγμένην φύσιν θὰ ἀνακαλέσῃ πάλιν εἰς ἑαυτὸν καὶ θὰ ἀγάγῃ εἰς ἁρμονίαν. (Myst. magn. 46, 43. 77, 72).

<sup>3</sup>. Οὕτως ἀνακαινίζεται τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἀξίωμα, καθ' ὃ «ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἐνεστίν». (2, 37, 13 Diels).

<sup>4</sup>. Myst. magn. 2, 5 ἐξ. Ἐκαστος λίθος, ἕκαστον φυτὸν καὶ ζῶον ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὡσαύτως πάσας (τὰς ἑπτὰ) ποιότητας τῆς αἰδίου φύσεως· ἔχει δ' ὅμως προέχουσαν μίαν ποιότητα καὶ μάλιστα ἰδιάζουσαν αὐτῷ, τῆς ἀτομικότητος παρεκτικῆς, συνοχῆς, ἣν καλεῖ ὁ Βόημος «πρῶτον» (Primus), ἀντίστοιχον πρὸς τὸν «ἀρχέα» τοῦ Παρακέλσου.

<sup>5</sup>. Von dreifach. Leben 9, 6. De sign. rer. 7, 79. 13, 61.

<sup>6</sup>. Ἦδη οἱ ἀρχαῖοι κατεῖδον τὸ φῶς τῆς φύσεως· κατεῖχον τὴν φυσικὴν μαγείαν, πλὴν ὅτι πολλοὶ αὐτῶν πλανηθέντες ἐλάτρευσαν ὡς θεὸν τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως. (Myst. magn. 11, 6. 12, 9).



καὶ θὰ διίδωμεν ἐν τοῖς παροδικοῖς τὸ αἰδίον<sup>1</sup>. Ἀφορῶν δὲ ὁ Βόημος εἰς τοὺς ἀκορέστους πόθους τοῦ ἀνθρώπου παρατηρεῖ ὅτι εἰς τοῦτον εἶναι δεδομένον νὰ δεσπόσῃ τοῦ κόσμου ἡ ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ εἶναι προσεχῆς καὶ θὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς τέχνης<sup>2</sup>. Ἐμφορεῖται δὲ ὁ φιλόσοφος τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἐγγίζουσιν οἱ καιροί, ἐν οἷς θὰ συντελεσθῇ ἡ ἔγωσις τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης μετὰ τῆς ὑπερφυοῦς χάριτος· ἐλπίζει ὅτι θὰ συνενώσῃ τὴν βούλησιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ θὰ εἰσδεχθῇ τὴν δύναμιν καὶ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ εἰς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν<sup>3</sup>.

**Κόσμος καὶ θεός.** Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται εὐδηλος ἡ σχέσις τοῦ θεοῦ καὶ κόσμου. Ὁ θεὸς δὲν εἶναι τι πῦρ τοῦ κόσμου ὄν<sup>4</sup>, ἀλλ' ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει πανταχοῦ<sup>5</sup>. Ὅπου καὶ ἂν στρέψωμεν τὸ ὄμμα, πανταχοῦ βλέπομεν αὐτόν<sup>6</sup>. Ὁ θεὸς δὲν ἔχει πρὸς τὸν κόσμον σχέσιν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ· δὲν ἐπενεργεῖ ὡς αἴτιον ἐπὶ τὸν κόσμον, ἀλλ' εἶναι ἡ ψυχὴ πάντων· δὲν εἶναι κινουῦσα αἰτία, ἀλλὰ πλήρης χαρᾶς ἐνέργεια<sup>7</sup>. Ὁ κόσμος προῆλθεν ἐκ τῆς αἰδίου φύσεως τοῦ θεοῦ καὶ περιέχει πάσας τὰς ποιότητας τῆς φύσεως ἐκείνης, πλὴν ὅτι ἔχει αὐτὰς ἐν χωρισμῷ καὶ διασπάσει. Ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῷ θεῷ ἡνωμένον καὶ ἡρμοσμένον, τοῦτο εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ κεχωρισμένον καὶ διεσπασμένον. Ἴνα δηλαδὴ ὁ θεὸς ἀποκαλύψῃ ἑαυτόν, ἐξέρχεται ἐκ τῆς αἰδίου φύσεως εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὰ πολλὰ καὶ διηρημένα, ἅτινα πάλιν θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν

1. Von dreifachen Leben 9, 6. De sign. rer. 7, 79. 13, 59 ἐξ. 61.

2. Ἐνθ. ἀνωτ. Ἡ φυσικὴ μαγεία θέλει ἔλθει εἰς τὰ τέκνα τοῦ φωτός, ἅτινα δὲν θὰ ἐπαρθῶσι δι' αὐτήν, ἀλλ' ἐν ταπεινοφροσύνῃ θὰ θεωρήσωσιν ὡς ὄργανον τοῦ θεοῦ, ἵνα ἀπολυτρώσωσι τὴν γῆν ἀπὸ τῆς κατάρρας καὶ ἀναγάγωσι πάντα εἰς τὸν θεόν. (De sign. rer. 11, 85).

3. Myst. magn. 11, 1 ἐξ. 36, 6. 68, 2 ἐξ.

4. Ὁ θεὸς «δὲν κατέχει ἰδίαν θέσιν ἢ τόπον· διότι ἡ ἄβυσσος τῆς φύσεως καὶ δημιουργίας εἶναι αὐτὸς ὁ θεός». (Beschaulichkeit 3, 13).

5. Vierzig Fragen von der Seele. 1, 4.

6. Ἐὰν βλέψῃς εἰς τὰ βάθη τῶν ὑδάτων, τοὺς ἀστέρας καὶ τὴν γῆν, θὰ ἴδῃς τὸν θεόν σου· ἐν τῷ θεῷ ζῆς καὶ ὑπάρχεις καὶ ὑπ' αὐτοῦ κυβερναῖσαι». (Aurora 23).

7. Aurora 3, 11.

ἀρχέγονον αὐτῶν ἐνότητα<sup>1</sup>. Τοιουτοτρόπως θεὸς καὶ κόσμος δὲν διαφέρουσι κατ' οὐσίαν ἀλλήλων. Ἄν δὲ ὁ θεὸς παρίσταται ὡς δημιουργός<sup>2</sup>, ὅμως ἐμφαντικῶς δηλοῦται ὅτι δὲν ἐδημιούργησε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενὸς οὐδ' ἐκ τινος ἀλλοτρίας ὕλης, ἀλλὰ «διὰ τοῦ ἀϊδίου λόγου ἐξ ἑαυτοῦ καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν ποιότητων τῆς ἀϊδίου φύσεως»<sup>3</sup>. Ὁ θεὸς δὲν εἶναι «κατασκευαστής, ἀλλὰ μόνον μορφωτὴς τῶν ποιότητων (τῆς ἀϊδίου φύσεως)· εἶναι δημιουργός καὶ οὐχὶ κατασκευαστής»<sup>4</sup>. Ἀκριβέστερον δ' εἰπεῖν ἢ δημιουργία εἶναι, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέχθη, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀποπνοὴ καὶ φανέρωσις τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ. Πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει εἶναι προῖόν τῶν δυνάμεων καὶ ποιότητων τῆς ἐν τῷ θεῷ ἀϊδίου φύσεως. Ὡστε ὁ θεὸς εἶναι ἢ οὐσία πάντων, εἶναι ἐν καὶ πᾶν· ὅ,τι δὲ ὀνομάζομεν δημιουργίαν, εἶναι μόνον παιδιὰ, ἣν παίζει ὁ θεὸς μεθ' ἑαυτοῦ, τουτέστι μετὰ τῶν θείων ποιότητων<sup>5</sup>. Οὕτω πως ὁ θεὸς γεννᾷ ἑαυτόν καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἔρχεται εἰς πάντα τὰ ὄντα<sup>6</sup>. Κατὰ τὴν ἐννοίαν ταύτην λέγεται ὅτι ὁ θεὸς εἶναι πάντα· εἶναι φῶς καὶ σκότος, ἀϊδιότης καὶ χρόνος, ἀρχὴ καὶ τέλος, οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ ὁ ἔξω κόσμος· εὐλόγως, ἀφοῦ πάντα προέρχονται.

1. Ἐν πᾶσι διαβλέπει ὁ Βόημος παιδιὰν τῶν θείων δυνάμεων, δι' ὧν τὸ μηδὲν τῆς θείας νοήσεως εἰσέρχεται εἰς τὸ Τί, ἵνα ἡ δημιουργία εἰσαγάγῃ πάλιν τὸ Τί εἰς τὸ μηδέν. (Ἐνθ. ἄνωτ. 24, 26 ἐξ.).

2. Σημειωτέον ὅτι ὁ ὅρος δημιουργία, ὅταν χρησιμοποιῆται ὑπὸ τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τῆς ἀπορροῆς (οἷον δὴ εἶναι καὶ τὸ προκείμενον φιλοσόφημα) προσπίπτει ὡς ἀπροσδιόνυσος καὶ παράδοξος. Διότι δημιουργεῖν λέγεται συνήθως τὸ ποιεῖν τι ἐκ τινος προὑπαρχούσης ὕλης ἢ καὶ ἐκ τοῦ μηδενός.

3. Antistief. 2, 33. De tr. princ. 7, 23.

4. Myst. magn. 19, 27.

5. Αὐτ. 5, 3. 8, 25. De tr. princ. 1, 1. 7, 21. De sign. rer. 16, 2. Ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον οὐχὶ πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ τελείωσιν, ἀλλὰ πρὸς ἀποκάλυψιν ἑαυτοῦ, πρὸς μείζονα χαρὰν καὶ λαμπρότητα. Ἡ χαρὰ δὲ αὕτη δὲν ἤρξατο μετὰ τῆς δημιουργίας, ἀλλ' ὑπάρχει ἐξ ἀϊδίου, πλὴν μόνον ὡς πνευματικῆς παιδιὰ ἐν τῷ θεῷ. (De sign. rerum 16, 2).-

6. De tr. princ. 4, 55.

ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ εἶναι ἐν αὐτῷ <sup>1</sup>. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ «δὲν εἶναι τι πόρρω κείμενον οὐδὲ κατέχει τινὰ διαφέρουσαν θέσιν ἢ τόπον· διότι ἡ ἄβυσσος τῆς φύσεως καὶ δημιουργίας εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός» <sup>2</sup>.

Λοιπὸν ὁ Θεὸς εἶναι πάντα. Μὴ τις ὅμως ὑπολάβῃ ὅτι κατὰ τὸν φιλόσοφον τοῦτον ὁ Θεὸς καταναλίσκεται εἰς τὸν κόσμον καὶ δὲν διακρίνεται ἀπ' αὐτοῦ. Διότι πρέπει νὰ μὴ συγχέωμεν τὸν Θεὸν πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ· δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ σκότους ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ὅτι εἶναι Θεός· ταῦτα πάντα δὲν εἶναι ὁ Θεός, ἀλλ' ἡ ἐκδηλωθεῖσα οὐσία τοῦ Θεοῦ, κάτοπτρον τοῦ Θείου πνεύματος, ὅπερ ἀποκαλύπτεται καὶ παίζει διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης· εἶναι μὲν ἀχώριστα ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ (ἐξ ἐκείνου κατάγονται καὶ ἐν ἐκείνῳ ὑπάρχουσιν), ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ θεότης <sup>3</sup>. Ὁ Θεὸς ἄρα εἶναι ἡ οὐσία πάντων, διήκει διὰ πάντων (ὁ Θεὸς εἶναι πάντα), ἀλλὰ πάντα δὲν εἶναι Θεός.

4. Ἀνθρωπολογία. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ἐωσφόρου ἐδημιουργήθη, ὡς εἶδομεν, νέος κόσμος· τούτου ἡγεμὼν κατεστάθη ὁ ἄνθρωπος ὡς τέλειον ἀπείκασμα τῆς θείας λαμπρότητος καὶ ἔδει ὡς τοιοῦτος νὰ ὑπερβάλῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀγγέλους <sup>4</sup>. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς μικρόκοσμος προωρίσθη κύριος τῆς φύσεως <sup>5</sup>. Τοιοῦτος ὢν ἔχει οὐσίαν καὶ ζωὴν, ἥτις συν-

<sup>1</sup>. Wid. Tilk. 2, 140.

<sup>2</sup>. Beschaulichkeit 3, 13.

<sup>3</sup>. Myst. magn. 8, 25. Antistief. 2, 316. «Ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος δὲν εἶναι Θεός οὐδὲ ὀνομάζεται Θεός, ἀλλὰ μόνον ὄν, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται». Ὁ Θεὸς ἄρα καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὑπὲρ τὸν κόσμον, παράγει δὲ τοῦτον ἐξ ἑαυτοῦ, τουτέστιν ἐκ τῆς αἰδίου αὐτοῦ φύσεως, χωρὶς νὰ καταδαπανᾶται εἰς τὸν κόσμον. Διὸ καὶ παραβάλλεται ὁ κόσμος πρὸς μῆλον, ὅπερ προέρχεται μὲν ἐκ τοῦ οἰκείου δένδρου, ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ δένδρον· ὡσαύτως παραβάλλεται ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ γένεσις τοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἐκ τῆς μητρὸς γέννησιν τοῦ παιδίου. (De signat. rerum 16, 1. Aurora 4, 34 ἐξ.).

<sup>4</sup>. De tr. princ. 10, 8. 17, 2. Aurora 5, 49.

<sup>5</sup>. Ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη ὡς «τελεία εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, τελειότερος τῶν Ἀγγέλων, προωρισμένος νὰ δεσπόζῃ πάντων τῶν ὄντων». Ὁ ἄνθρωπος ὡς μικρόκοσμος εἶναι περίληψις πάντων τῶν πραγμάτων· «ἐν τῷ ἀνθρώπῳ